

DATOS IDENTIFICATIVOS								
Asignatura	Psicoloxía do Desenvolvemento e Adquisición da Linguaxe						Código	652911104
Titulación	DIPLOMADO EN LOGOPEDIA						Ciclo	1º e 2º Ciclo
Créditos, tipo e calendario	Cr. totais	Cr. teóricos	Cr. prácticos	Tipo	Curso	Periodo		
	8.5	6.5	2	Troncal	Primeiro	Anual		
Idioma	Castelán Galego							
Departamento	Psicoloxía Evolutiva e da Educación							
Coordinador/a	Peralbo Uzquiano, Manuel						Correo electrónico	peralbos@udc.es
Profesores/as	Peralbo Uzquiano, Manuel							peralbos@udc.es
Web								
Descrición / contextualización	A materia pretende introducir aos estudantes no coñecemento das características xerais do desenvolvemento e da adquisición da linguaxe dende o nacemento ata a adolescencia. Trata de presentar a linguaxe no contexto do comportamento humano, destacando as interrelacións entre linguaxe, motricidade, afectividade e cognición. A materia pretende achegar ao estudante ao coñecemento do desenvolvemento da linguaxe dende unha perspectiva profesionalizante. Por iso as prácticas de campo e de aula cobran unha importancia esencial							

COMPETENCIAS DA TITULACIÓN

TipoA	Código	Específicas
A1		Coñecer a anatomía e a fisioloxía dos órganos da fala, da audición, da voz e da deglución.
A2		Coñecer a neuroloxía e neuropsicoloxía da linguaxe.
A3		Coñecer as diferentes etapas evolutivas do ser humano.
A4		Coñecer o desenvolvemento e o uso da linguaxe e doutros sistemas comunicativos.
A5		Coñecer os trastornos da comunicación: linguaxe, fala, audición, voz e as funcións orais non verbais.
A6		Coñecer as bases da física acústica.
A7		Coñecer a dimensión psicosocial da comunicación.
A8		Coñecer a terminoloxía propia do método científico.
A9		Coñecer a profesión e o estatus legal do/a logopeda.
A10		Coñecer os principios, as funcións e os procedementos da intervención logopédica.
A11		Coñecer os fundamentos educativos e da aprendizaxe que dan soporte ás técnicas de intervención logopédica.
A12		Coñecer os fundamentos lingüísticos que dan soporte ás técnicas de intervención logopédica.
A13		Coñecer os procesos psicolingüísticos e outros procesos psicolóxicos básicos que dan soporte ás técnicas de intervención logopédica.
A14		Coñecer as técnicas e os instrumentos de avaliación e diagnóstico en logopedia.
A15		Deseñar, implementar e avaliar accións de prevención dos trastornos da comunicación: linguaxe, fala, audición, voz e as funcións orais non verbais.
A16		Explorar, avaliar e diagnosticar, no seu caso, os trastornos da comunicación e establecer un pronóstico.
A17		Participar no proceso de avaliación e de diagnóstico pluridisciplinar de trastornos que afectan á comunicación.
A18		Usar as técnicas e os instrumentos de exploración propios da profesión e rexistrar, sintetizar e interpretar os datos contribuídos e integrais no conxunto da información.
A19		Dominar a terminoloxía que lles permita interactuar eficazmente con outros profesionais.
A20		Coñecer os límites das súas competencias e saber identificar cando é necesario un tratamento interdisciplinar.
A21		Coñecer, seleccionar, facilitar e intervir con sistemas alternativos e aumentativos da comunicación adaptados as condicións físicas, psicolóxicas e sociais dos seus pacientes, así como o deseño e o uso de prótese e axudas.

- A22 Adaptar a súa actuación ás diferentes etapas evolutivas do individuo e as características físicas, psicolóxicas e sociais.**
- A23 Establecer os obxectivos e as etapas dos tratamentos que aplica.
- A24 Explicar e argumentar o tratamento seleccionado.
- A25 Aplicar os tratamentos logopédicos cos métodos, coas técnicas e cos recursos mais eficaces e adecuados.
- A26 Avaliar a propia intervención profesional para optimizala.
- A27 Asesorar as familias e o contorno social das persoas usuarias, favorecendo a súa participación e a súa colaboración no tratamento logopédico.
- A28 Comunicar de xeito oral e escrito as súas observacións e conclusións ao paciente, aos seus familiares e ao resto de profesionais que interveñen na súa atención, adaptándose ás características do contorno.
- A29 Elaborar informes de exploración e de diagnóstico, de seguimento, de finalización e de derivación.**
- A30 Ser capaz de traballar no contorno escolar, asistencial e sanitario.**
- A31 Coñecer e asesorar na elaboración e na execución de políticas de atención e educación sobre temas relacionados coa Logopedia.
- A32 Mellorar as habilidades comunicativas na poboación xeral.
- A33 Comprender, valorar e incorporar á praxe profesional as producións científicas que sustentan o desenvolvemento profesional do/a logopeda.
- A34 Presentar unha adecuada produción da fala, unha estruturación da linguaxe e unha calidade da voz.
- A35 Redactar de forma apropiada informes e outros documentos profesionais.
- A36 Comunicarse correctamente nas linguas oficiais propias da comunidade autónoma en que exerza a profesión.

TipoB	Código	Transversais
	B1	Aprender a aprender.
	B2	Resolver problemas de forma efectiva.
	B3	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
	B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa.
	B5	Traballar de forma colaborativa.
	B6	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.
	B7	Comunicarse de maneira efectiva nun entorno de traballo.
	B8	Capacidade de observar e de escoitar de forma activa.
	B9	Capacidade para motivarse e procurar a calidade na actuación profesional.
	B10	Capacidade de tomar decisións, asumindo a responsabilidade.
	B11	Traballar en equipo e, no seu caso, de forma interdisciplinaria.
	B12	Ter compromiso ético.
	B13	Ser creativo no exercicio da profesión.
	B14	Tomar decisións con autonomía e responsabilidade.
	B15	Destreza e empatía nas relacións interpersoais.
	B16	Capacidade de organizar e planificar.
	B17	Capacidade de se adaptar aos cambios.
	B18	Resolver problemas.
	B19	Razoar de forma crítica.
	B20	Capacidade de análise e síntese.
	B21	Aprender autonomamente, e motivarse para facelo de forma continuada.
	B22	Coñecer e manexar as novas tecnoloxías da comunicación e da información.
	B23	Ter iniciativa e espírito emprendedor.
	B24	Acceso, selección e xestión das fontes de información relevantes para a práctica profesional.
	B25	Apreciar as distintas manifestacións da diversidade.
	B26	Saber expresarse en público.
	B27	Pór en valor a súa profesión no contorno en que se desenvolve o seu traballo.
	B28	Adoptar unha actitude positiva e paciente.

TipoC	Código	Nucleares
	C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.

- C2 Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.
- C3 Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.**
- C4 Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
- C5 Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
- C6 Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben afrontarse.
- C7 Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
- C8 Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

COMPETENCIAS DA MATERIA				
Competencia	Tipoloxía	A	B	C
Coñecer as diferentes etapas evolutivas do ser humano	saber	A3		
Coñecer o desenvolvemento e o uso da linguaxe e doutros sistemas comunicativos	saber	A4		
Coñecer a dimensión psicosocial da comunicación	saber	A7		
Usar as técnicas e os instrumentos de exploración propios da profesión e rexistrar, sintetizar e interpretar os datos contribuídos e integrais no conxunto da información	saber saber facer	A18		
Dominar a terminoloxía que lles permita interactuar eficazmente con outros profesionais	saber	A19		
Adaptar a súa actuación ás diferentes etapas evolutivas do individuo e as características físicas, psicolóxicas e sociais.	saber	A22		
Elaborar informes de exploración e de diagnóstico, de seguimento, de finalización e de derivación	saber saber facer	A29		
Ser capaz de traballar no contorno escolar, asistencial e sanitario	saber facer	A30		
Capacidade de observar e de escoitar de forma activa	saber saber facer		B8	
Coñecer e manexar as novas tecnoloxías da comunicación e da información	saber saber facer		B22	
Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida	saber facer			C3

CONTIDOS	
Temas	Subtemas
1. O concepto de desenvolvemento, a súa natureza e determinantes.	
2. O concepto de linguaxe e outros conceptos básicos (capítulo 1 de Belinchón e Rivièrè, e capítulo 1 de Serra, Serrat, Solé, Bel e Aparici)	
3. Bases sociais e cognitivas da linguaxe (capítulo 3 de Serra, Serrat, Solé, Bel e Aparici)	
4. As relacións entre o pensamento e a linguaxe (capítulo 15 de Juan Carlos Gómen no libro de García Madruga e Lacasa)	4.1. Watson e a fala subvocal 4.2. Chomsky: a especificidade da linguaxe 4.3. O relativismo lingüístico: a hipótese de Sapir/Whorf 4.4. A perspectiva evolutiva
5. A avaliación da linguaxe: dimensións, estratexias e probas (Capítulos 3 e 4 de Triadó e Forns)	
6. Desenvolvemento da comunicación e da linguaxe durante os 2 primeiros anos de vida (Polo libro de Silvestre e Solé, e ampliación polo libro de Clemente).	6.1. O establecemento do proceso comunicativo 6.2. As emisións vocálicas dos

- bebés
- 6.3. As primeiras palabras
- 6.4. As diferencias individuais na adquisición da linguaxe
- 6.5. A atención temperá durante os primeiros anos de vida
- 7.1. Linguaxe e fala durante o terceiro ano
- 7.2. Linguaxe e medio social
- 7.3. O desenvolvemento do sistema lingüístico
- 7.3.1. Desenvolvemento fonolóxico
- 7.3.2. Evolución morfosintáctica
- 7.3.3. Desenvolvemento dos sintagmas nominal e verbal
- 7.3.4. O fenómeno da hiperregularización
- 7.3.5. A organización sintáctica
- 7.3.6. A dimensión creativa da linguaxe
- 8.1. As estruturas sintácticas complexas
- 8.2. A organización do discurso
- 8.3. A actividade metalingüística
- 8.4. A organización do campo semántico
- 8.5. O desenvolvemento das estratexias comunicativas
7. A adquisición da linguaxe entre os 2 e os 6 anos (Polo libro de Silvestre e Solé, e ampliación polo libro de Clemente).
8. O desenvolvemento da linguaxe oral entre os 6 e 11 anos (Por o libro de Silvestre e Solé e ampliación por o libro de Clemente).
9. O desenvolvemento da linguaxe en nenos cegos (capítulo de Miguel Pérez Pereira no libro de Peralbo, Gómez-Durán, Santórum e García)
10. As relacións entre a linguaxe oral e escrito (primeiro capítulo de Emilio Sánchez Miguel e S. Suárez no libro de Peralbo, Gómez-Durán, Santórum e García).
11. Procesos básicos que interveñen na lectura (Polo libro de Vieiro, García Madruga e Peralbo).

METODOLOXÍAS	
	Descrición
Lecturas	Lecturas obrigatorias: Das seguintes lecturas deberase entregar unha síntese ao final do curso. A súa entrega é obrigatoria para a superación da materia. Vila, I. (1998). Atención conjunta y génesis del lenguaje. En M. Peralbo, B.J. Gómez-Durán, R. Santórum y M. García (Coord.) (1998). Desarrollo del lenguaje y cognición. Madrid: Pirámide. Bruner, J. y Watson, R. (1995). El habla del niño: aprendiendo a usar el lenguaje. Barcelona: Paidós
Obradoiro	Prácticas na aula: Perante o curso os estudantes deberán aprender a realizar transcripcions de corpus lingüísticos infantís obtidos en situacións de xogo espontáneo, e a realizar posteriormente os análisis que revelen o nivel de desenvolvemento lingüístico que teñen acadado, incluídas as distorsións articulatorias que se podan identificar, Deberán tamén aprender a identificar os elementos comunicativos presentes en situacións de interacción adulto-neno/a e a valorar o seu impacto sobre o desenvolvemento da linguaxe.
Proba obxectiva	A avaliación da materia realizarase mediante dous exames parciais e un examen final. Nembargantes, a superación do curso implica a entrega do traballo práctico antes mencionado e das sínteses das lecturas obrigatorias e resúmenes.
Saídas de campo	Os estudantes, en grupos de 5 ou 6 persoas, asistirán co profesor a unha práctica nunha escola infantil con nenos de 2-3 anos. O obxectivo da práctica é simular a situación de contacto inicial cun suposto paciente. No transcurso da práctica os estudantes deberán contactar cun neno/a, identifica-lo seu nome e idade, léxico que produce, tipo de sintaxe e posibles distorsións articulatorias. Posteriormente cada estudante presentará o seu caso e informará das estratexias seguidas para conquistar e manter a atención e cooperación do neno/a.
Sesión maxistral	O profesor presentará aos estudantes un resumo esquematizado do contido central dos temas do programa. No caso das prácticas explicará en qué consisten as técnicas e procedementos que o estudante terá que seguir nos traballos prácticos tutelados.
Traballos tutelados	Ao longo do curso realizaranse prácticas obrigatorias sobre o desenvolvemento da linguaxe a nivel fonolóxico, léxico-semántico e

morfosintáctico. Poderán realizarse en grupos de dúas persoas e implican a observación dos citados aspectos do desenvolvemento lingüístico nun ou varios nenos, da mesma ou diferente idade, en función da metodoloxía seleccionada. Os estudantes deberán entregar un informe final que incluíra:

1. Características do desenvolvemento da linguaxe na etapa estudada.
2. Datos sobre o neno/a observado
- 3.- Transcripción da mostra registrada ou descrición das probas utilizadas
- 4.- Datos obtidos a través dos análises
- 5.- Conclusións que se derivan dos datos
- 6.- Valoración e crítica do traballo realizado

PLANIFICACIÓN						
	Implica atención personalizada	Computa na avaliación	A Horas presenciais A	F Factor estimado de horas non presenciais C	B Horas non presenciais / traballo autónomo D	C (A+B) Horas totais (A+B+D) E
Lecturas	☐	☒	0	0	46	46
Obradoiro	☒	☒	20	0.5	10	30
Proba obxectiva	☐	☒	2	20	40	42
Saídas de campo	☐	☐	13.5	0	0	13.5
Sesión maxistral	☐	☐	60	0	0	60
Traballos tutelados	☒	☒	10	1	10	20
Atención personalizada	☐	☐	1	0	0	1
C (A+B)						212.5
Horas totais E:						212.5
Carga lectiva en créditos ECTS UDC 8.5						

ATENCIÓN PERSONALIZADA	
	Descrición
Obradoiro	Cada estudante terá que realizar unha titoría planificada obrigatoria na que poderá presentar as súas dúbidas sobre a materia, o estado dos traballos e lecturas previstos e as dificultades xerais que está tendo no seguimento da materia. Esta titoría individual obrigatoria é complementada coas titorías baixo demanda que se podan producir ao longo do curso.
Traballos tutelados	

AVALIACIÓN		
	Descrición	Cualificación
Lecturas	Ata un punto no conxunto da nota final, sempre e cando os dous parciais da materia están superados	10
Obradoiro	Pola asistencia e realización das actividades prácticas poderán recibir ata medio punto na nota final en función do seu aproveitamento.	5
Proba obxectiva	Dúas probas obxectivas con tres alternativas posibles e unha correcta. Dous erros descuentan un acerto. Terán un peso do 75% da nota	75
Traballos tutelados	Ata un punto no conxunto da nota final, sempre e cando os dous parciais da materia están superados	10

FONTES DE INFORMACIÓN	
Bibliografía básica	-Andalucía. Consejería de Educación y Ciencia , Desarrollo del lenguaje oral : ejercicios prácticos para mejorar..., Andalucía. Consejería de Educación y Ciencia , 1994, Libro,

-Ariza Sierra, María del Pilar y Rodríguez Pardo, Juan Luis ; coord, Desarrollo del lenguaje en la etapa de educación infantil, algunas actividades para promover su desarrollo y experiencias para necesidades específicas de apoyo educativo (NEAE), Castilla Ruiz, Guillermo , 2008, Capítulo de libro,

-Clemente Linuesa, María , Actividades para el desarrollo del lenguaje, Universidad de Salamanca. Ediciones Universidad Salamanca, 1990, Libro,

-Garton, Alison F. , Interacción social y desarrollo del lenguaje y la cognición, Ediciones Paidós Ibérica, S.A. , 2001, Libro,

-Moreno Manso, Juan Manuel ; ed, Retrasos en la adquisición y desarrollo del lenguaje : estudio de casos, Instituto de Orientación Psicológica Asociados, S.L. , 2004, Libro,

-Moreno Ríos, Sergio , Psicología del desarrollo cognitivo y adquisición del lenguaje, Editorial Biblioteca Nueva, S.L. , 2005, Libro,

-Owens, Robert, Desarrollo del lenguaje, Pearson Alhambra , 2003, Libro,

-Vallverdú Corona, Marta , Adquisición y desarrollo del lenguaje en la etapa de educación infantil, Tutorial Formación, S.L.L. , 2007, Libro,

-Vila, Ignasi , Adquisición y desarrollo del lenguaje, Editorial Graó , 1990, Libro,

Belichón, M., Rivière, A. e Igoa, J.M. (1992) Psicología del lenguaje. Investigación y teoría. Valladolid: Trotta S.A.

Bronckart, J.P. (1980) Teorías del lenguaje. Barcelona: Herder.

Brown, R. (1981) Psicolingüística: algunos aspectos acerca de la adquisición del lenguaje. México: Trillas.

Bruner, J. (1984) Acción, pensamiento y lenguaje. Madrid: Alianza.

Bruner, J. (1986) El habla del niño. Aprendiendo a usar el lenguaje. Barcelona: Paidós.

Bruner, J. y Watson, R.(1995). El habla del niño : aprendiendo a usar el lenguaje . Barcelona: Paidós

Bush, W. y Taylor, M. (1984) Cómo desarrollar las aptitudes psico-lingüísticas. Ejercicios prácticos. Barcelona: Martínez Roca.

Chomsky, N., Mukherji, N., Patnaik, B. y Agnihotri, R. (2000). The architecture of language. New Delhi: Oxford University Press.

Clemente, R.A. (1995) Desarrollo del lenguaje. Barcelona: Octaedro.

Clemente Linuesa, M. (1989): Actividades para el desarrollo del lenguaje. ICE: Salamanca.

Galeote, M.A. (2002). Adquisición del lenguaje: problemas, investigación y perspectivas. Madrid: Pirámide.

García Madruga, J. y Lacasa, P. (1990) Psicología evolutiva 1. Caps. 14 y 15. Madrid:U.N.E.D.

González, A., Fuentes, J., de la Morena, L. y Barajas, C. (1995) Psicología del desarrollo: Teoría y prácticas. Málaga: Aljibe.

Hoffman, L.; Paris, S. y Hall, E. (1995). Psicología del desarrollo hoy. Madrid: McGraw-Hill.

Herriot, P. (1977) Introducción a la psicología del lenguaje. Barcelona: Labor.

Jakobson, R. y Hall, M. (1973) Fundamentos del lenguaje. Madrid: Ayuso.

Luke, A. y Vila, I. (1990) Desarrollo del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y C. Coll (comps.) Desarrollo psicológico y educación 1. Psicología evolutiva. Madrid: Alianza.

Luria, A. R. y Yudovich, F. (1978) Lenguaje y desarrollo intelectual en el niño. Madrid: Siglo XXI.

Miller, G.A. (1985) Lenguaje y habla. Madrid: Alianza Psicología.

Nelson, K. (1985) El descubrimiento del sentido. Madrid: Alianza.

Oléron, P. (1981) El niño y la adquisición del lenguaje. Madrid: Morata.

Peraita, H. (1988). Adquisición del lenguaje. UNED: Madrid.

Rondal, J.A. (1990) La interacción adulto-niño y la construcción del lenguaje. México: Trillas.

Rondal, J.A. (1999). El desarrollo del lenguaje.Barcelona: ISEP Universidad.

Ruiz, M. (2000). Cómo analizar la expresión oral de los niños y niñas. Málaga: Aljibe.

Serra, M., Serrat, E., Solé, R., Bel, A. y Aparici, M. (2000). La adquisición del lenguaje. Barcelona: Ariel

Siguán, M. (1979) Lenguaje y clase social. Madrid: Pablo del Rio Editor.

Siguán, M. (1984) Estudios sobre psicología del lenguaje infantil. Madrid: Pirámide.

Silvestre, N. y Solé, R. (1993) Psicología Evolutiva. Infancia y preadolescencia. Caps. 5, 9, 13 y 14. Barcelona: CEAC.

Slobin, D. (1979) Siete preguntas acerca del desarrollo del lenguaje. En J. Delval (comp.): Lecturas de Psicología del niño 2. El desarrollo cognitivo y afectivo del niño y del adolescente. Madrid: Alianza.

Soto, P. (1984) El desarrollo del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y M. Carretero (comps.): Psicología Evolutiva 2. Desarrollo cognitivo y social del niño. Madrid: Alianza.

Triadó, C. y Forn, M. (1989). La evaluación del lenguaje: Una aproximación evolutiva. Barcelona: Anthropos.

Valle, F., Cuetos, F., Igoa, J. y del Viso, S. (1990) Lecturas de Psicolingüística 1. Comprensión y producción del lenguaje. Madrid: Alianza Psicología.

Peralbo, M.; Gómez- Durán, B.J.; Santórum, R. y García, M. (Coord.) (1998). Desarrollo del lenguaje y cognición. Madrid: Pirámide.

Tomasello, M. (2003). Constructing a language: a usage-based theory of language acquisition. Cambridge (Mas.): Harvard University Press.

Vasta, R.; Haith, M.M. y Miller, S.A. (1996). Psicología infantil. Barcelona: Ariel.

Vieiro, P.; Peralbo, M. y García Madruga, J.A. (1997). Procesos de adquisición y producción de la lecto-escritura. Madrid: Aprendizaje-Visor.

Vila, I. (1984) Del gesto a la palabra: una explicación funcional. En J. Palacios, A. Marchesi y M. Carretero (comps.): Psicología Evolutiva 2. Desarrollo cognitivo y social del niño. Madrid: Alianza.

Vila, I. (1990) Adquisición del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y C. Coll (comps.) Desarrollo psicológico y educación I. Psicología evolutiva. Madrid: Alianza.

Villiers, A. de y Villier, J. de (1980) Primer lenguaje. Madrid: Morata.

Ward, S. (2001). Babytalk: el libro pionero y decisivo para ayudar a los niños en el lenguaje y la comunicación. Madrid: Debate.

Bibliografía complementaria

-Barrio del Campo, José A. del , Estructura cognitiva : desarrollo del lenguaje en niños síndrome Down, Universidad de Cantabria. Instituto de Ciencias de la Educación , 1991, Libro,

-Buckley, Sue , Desarrollo del habla, lenguaje en niños con síndrome de Down, de 0 a 5 años, Ciencias de la Educación Preescolar y Especial , 2005, Libro,

-Buckley, Sue y Bird, Gillian , Desarrollo del habla, lenguaje en niños con síndrome de Down, de 11 a 16 años, Ciencias de la Educación Preescolar y Especial , 2005, Libro,

-Buckley, Sue y Bird, Gillian , Desarrollo del habla, lenguaje en niños con síndrome de Down, de 5 a 11 años, Ciencias de la Educación Preescolar y Especial , 2005, Libro,

-Díaz de Tudanca Muñoz, Raquel , Fisura velopalatina con intervención quirúrgica temprana y atención logopédica precoz: ventajas para el desarrollo del lenguaje infantil, Universidad Complutense de Madrid. Servicio de Publicaciones, 2000, Libro,

-Egea Díaz, Elena; Villaverde Polo, Rosa Ana y Sáez Domínguez, Noelia , Desarrollo del lenguaje en el niño sordo, Tutorial Formación, S.L.L. , 2007, Material audiovisual,

-Garton, Alison y Pratt, Chris , Aprendizaje y proceso de alfabetización : el desarrollo del lenguaje hablado y escrito, Ediciones Paidós Ibérica, S.A. , 1991, Libro,

-Marchesi, A. ... [et al.] , Desarrollo del lenguaje y el juego simbólico en los niños sordos profundos, Ministerio de Educación, Política Social y Deporte . Subdirección General de Información y Publicaci, 1995, Libro,

-Moreno Zazo, Montserrat , Desarrollo del lenguaje en bilingües familiares : mezcla de código..., Universidad de Barcelona. Publicaciones y Ediciones = Universitat de Barcelona. Publicacions i Edici, 1988, Libro,

-Muñoz Silva, Alicia; Alonso Martín, Pilar y Angulo García, Juan , Adquisición, desarrollo y trastornos del lenguaje infantil, Universidad de Huelva. Servicio de Publicaciones, 2004, Libro,